

EU-arter i Sörmland och Uppland

MORA ARONSSON

När Sverige gick med i Europeiska Unionen så började EU:s lagar (direktiv) att gälla här i Sverige. Ett av de direktiv som gäller naturvård är Art- och habitatdirektivet. Detta direktiv är EU:s svar på Riokonventionen om bevarandet av den biologiska mångfalden. Syftet med direktivet är att bevara arter och naturtyper som i ett EU-perspektiv betraktas skyddsvärda. Detta bevarande ska ske i ett sammanhängande europeiskt ekologiskt nätverk av naturområden - Natura 2000. I direktivets bilagor finns listor på arter och naturtyper som ska ingå i nätverket.

Eftersom direktivet började gälla redan innan Sverige och Finland kom med i Unionen så var direktivets bilagor inte speciellt anpassade för boreala och nordliga miljöer, speciellt tydligt var det i bilagan som gällde arter, av ca 620 arter i listan var endast 50 kända från Sverige (varav 7 var kärlväxter). På nåder fick Sverige och Finland utarbeta ett tilläggsförslag som nyligen har antagits av samtliga instanser i EU. Detta medförde ett tillskott på bl a 32 svenska kärlväxter till listan.

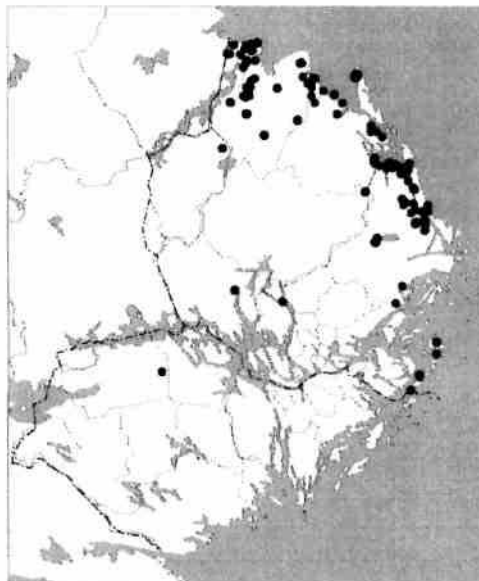
Vad leder då detta till? Ja, det kan nog ingen säkert svara på idag. Men mycket tyder på att de resurser för naturvård, som kommer att finnas tillgängliga de närmaste åren till mycket stor del kommer att gå till

Figur 1. Utbredningen av småsvalting *Alisma wahlenbergii* i Sörmland och Uppland.

Figur 2. Utbredningen av dvärglåsbräken *Botrychium simplex* i Sörmland och Uppland.

Figur 3. Utbredningen av guckusko *Cypripedium calceolus* i Sörmland och Uppland.

arterna och natur typerna i direktivets bilagor. Vilket i sin tur skulle medföra, att vill man ha något område skyddat så är det bäst att rätt arter eller naturtyper finns just där.

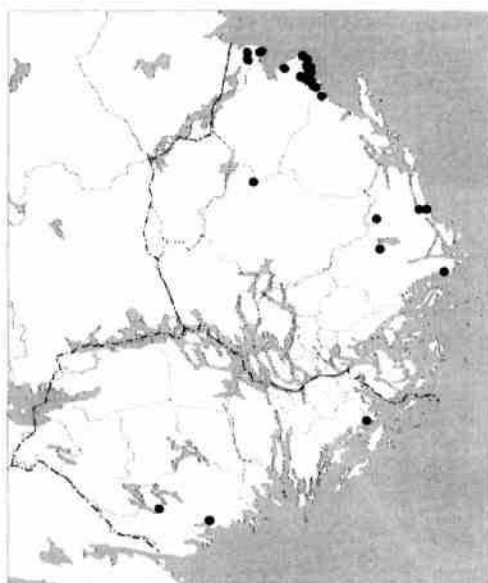
Som ett led i arbetet med Art- och Habitatdirektivet har vi på ArtDatabanken tagit på oss att försöka sammanställa så aktuell information som möjligt om arterna i direktivet, inte bara var arterna finns utan även hur mycket det finns av arten, hotbild för den enskilda lokalen, biotop och i ett något längre perspektiv även trenden på den enskilda lokalen.

Av kärlväxterna (som denna presentation gäller) har sju arter aktuella förekomster inom Södermanland och Uppland. För sex av dem är denna del av Sverige mycket viktig för arten i ett nationellt och även internationellt perspektiv. Småsvaltning *Alisma wahlenbergii* har samtliga sina aktuella förekomster inom landskapen (fig. 1). Dvärglåsbräken *Botrychium simplex* har en av fyra svenska lokaler i Uppland (fig. 2). Sjönajas

Najas flexilis har en av två svenska lokaler i Södermanland (fig. 5). Guckusko *Cypripedium calceolus*, hällebräcka *Saxifraga osloensis* och gulyxne *Liparis loeselii* har en stor del av sin svenska och europeiska utbredning i Södermanland och Uppland (fig. 3, 4, 7). För de här redovisade arterna är jag mycket angelägen om att få reda på lokaler som av en eller annan anledning ej nått oss. Speciellt gäller detta guckusko och hällebräcka. Hör gärna av er och kontrollera om de lokaler som ni känner till finns i våra register. Och är det några prickar som saknas på kartorna så ring eller skriv till:

Mora Aronsson, ArtDatabanken, Box 7007,
750 07 Uppsala. Tele: 018-67 34 14
(arb.), 08-591 286 62 (hem).

Småsvaltning *Alisma wahlenbergii* har varit känd från två lokaler i Östergötland, fem lokaler utanför Nyköping samt 17 lokaler i nordöstra delen av Mälaren. Idag är

Figur 4. Utbredningen av gulyxne *Liparis loeseli* i Sörmland och Uppland.

den endast känd från tre lokaler i Mälarens vattensystem (se fig. 1). Småsvaltning förekommer i övrigt endast i Finland och Ryssland.

Dvärglåsbräken *Botrychium simplex* har tidigare varit känd från ett 20-tal lokaler spridda i södra och mellersta Sverige. Efter mitten på 1980-talet var endast en lokal på Gotland känd, men sedan dess har den 1993 och 1996 hittats på två lokaler i Dalarna och under sommaren 1997 hittades en lokal i Upplands södra skärgård (se fig. 2).

Guckusko *Cypripedium calceolus* förekommer i nästan hela Sverige utom i de sydligaste landskapen. Totalt är en bit över 1000 aktuella lokaler kända. Detta utgör (tillsammans med Finland) >90% av EU:s guckuskor. Merparten av lokalerna ligger inom två områden, dels kalkområdet i Jämtland med angränsande delar av Ångermanland och Medelpad, dels i nordös-

Figur 5. Utbredningen av sjönajas *Najas flexilis* i Sörmland och Uppland.

tra Uppland. I det sistnämnda området är ca 165 lokaler registrerade (se fig. 3) men troligen finns betydligt fler.

Figur 6. Utbredningen av ävjepilört *Persicaria foliosa* i Sörmland och Uppland.

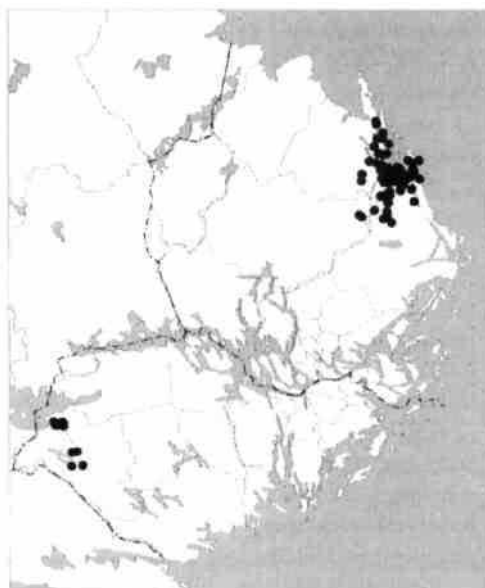
Dvärglåsbräken *Botrychium simplex* hittades i Uppland under sommaren 1997 (se fig. 2). Bild från Gotland: Jan Thomas Johansson.

Gulyxne *Liparis loeselii* är känd från ca 70 aktuella lokaler i Sverige, av dessa är fler än 40 från nordöstra Uppland (se fig. 4) och angränsande delar av Gästrikland. Sveriges andel utgör merparten av Europas förekomster av gulyxne.

Sjönajas *Najas flexilis* är idag bara känd från två lokaler i Sverige, i Skåne där den upptäcktes 1996 och i Södermanland (se fig. 5) där den är känd sedan 1970-talet men inte återfunnits de senaste åren. Även i övriga Europa finns mycket få aktuella lokaler.

Ävjepilört *Persicaria foliosa* är i huvudsak en nordlig art. Den nyligen upptäckta Uppländska lokalen (se fig. 6) är sydöstlig utbredningsgräns i Sverige. Den har även tidigare endast varit känd från enstaka lokaler i nordligaste delen av Uppland. Totalt är ca 75 aktuella lokaler kända i Sverige idag.

Hällebräcka *Saxifraga osloensis* som är endemisk för Sverige och Norge (dvs den finns ej utanför dessa länder) har en mycket märklig svensk utbredning med tre koncentrationer av lokaler. Dels förekommer den inom ett begränsat område vid Upplandskusten (se fig. 7), dels i Närke med några förekomster i angränsande landskap och dels i centrala Dalsland. Därutöver finns det spridda lokaler i södra Värmland. I Norge är den koncentrerad till Osloområdet. Av de närmare 500 registrerade lokalerna för hällebräcka är 17 från Södermanland och 143 från Uppland.

Figur 7. Utbredningen av hällebräcka *Saxifraga osloensis* i Sörmland och Uppland.